

С Т А Н О В И Щ Е

за научните трудове и научните приноси на гл. ас. д-р Радослав Михайлов Цонев,
участник в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“
по направление 2.1. Филология (Български език – синтаксис), обявен от
Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград,
ДВ, бр. 31/ 05. 08. 2016 г.

от проф. д-р *Анна Чолева-Димитрова*,
Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“, БАН

1. Биографична информация за кандидата

Главен асистент д-р Радослав Михайлов Цонев е завършил висше образование (магистър) в Югозападния университет „Неофит Рилски“, Благоевград през 2000 г. със специалност „Българска филология“. От 2002 г. е редовен докторант към Катедрата по български език на Филологическия факултет, а от 2003 г. е хоноруван асистент. През 2006 г. той успешно защитава докторската си дисертация на тема: „Говорът на град Банско“ и придобива образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност 05.04.17 „Български език“. От 2009 г. е редовен асистент в Катедрата по български език, а от 2011 г. до момента д-р Цонев е главен асистент по български език към същата катедра.

II. Преподавателска, учебна и организационна дейност

Радослав Цонев има успешна преподавателска и учебна дейност. Той е водил лекционни и семинарни занятия по повечето езиковедски дисциплини: „Синтаксис“, „Фонетика и фонология“, „Морфология“, „Лексикология и лексикография“, „Диалектология“, „Съвременен български език“, „Писмена и говорна култура“, „Синтаксис на българската разговорна реч“ и др. Разработил е учебни курсове по синтаксис на българската разговорна реч, основи на редактирането и аудио-визуални и информационни технологии в обучението. Преподавал е по програма „Еразъм“ в Истанбулския университет в Република Турция. Бил е научен ръководител на успешно защитени бакалавърски и магистърски тези. Участвал е в успешното реализиране на национален проект към фонд „Научни изследвания“ и на проект на Югозападния университет. Той взема активно участие като редактор и технически редактор в издаването на научни сборници и списание „Езиков свят“. Цонев е член на Международната организация на младите европейски слависти POLYSLAV, на Общото събрание на Югозападния университет „Неофит Рилски“ и на Комисията по акредитация и качество на обучението към Филологическия факултет.

III. Научна дейност и научни приноси

В конкурса гл. ас. д-р Цонев участва с богата научна продукция за периода от 2007 г. (когато получава образователната и научната степен „доктор по български език“) до 2016 г.: 1 монография (хабилитационен труд); 14 статии в списания, 11 публикации от научни конференции и 2 рецензии. Голяма част от представените публикации са анотирани в престижни международни системи за научно рефериране (Web of Science, ERIH PLUS, CEEL и РИНЦ). Положително е, че д-р Цонев прилага списък с 20 цитирания, част от които също са в индексирани сборници и списания.

Голяма част от научните изследвания на кандидата са посветени на *синтактичната проблематика*, което съвпада с профила на обявения конкурс. В тази област от лингвистиката е и хабилитационният му труд „Разговорни съчинителни съюзи в българската устна комуникация (с оглед на конкуренцията между тях)“, също и редица статии, посветени на проблемите на *българския разговорен синтаксис*: „Специфични особености на българския разговорен синтаксис“, „Някои случаи на елидиране на сказуемото в българската разговорна реч“, „За един неописан (тавтологичен) тип на синтактични рамкови конструкции в българската разговорна реч“, „Конкуренция между съединителните съюзи *та* и *на* в българската разговорна реч“, „Съюзът *пък* в българската разговорна реч“, „Съюзът *ами* в българската разговорна реч“, „Съюзът *ама* в българската разговорна реч“, „За конкуренцията между паратаксиса и хипотаксиса в българската разговорна реч“, „The conjunction *ta* in Bulgarian colloquial speech“, „The adversative conjunctions in Bulgarian colloquial speech“, „Rivalry between the Balkan adversative conjunctions *ama* and *ami* in Bulgarian colloquial speech“, „Rivalry between the Balkan correlative (disjunctive) conjunctions *hem-hem* and *ya-ya* in Bulgarian colloquial speech“ и др.

Въз основа на посочените по-горе трудове могат да бъдат обобщени следните научни приноси на кандидата:

1.1. Публикациите са актуални и наворски. Авторът изследва убедително проблемите на синтаксиса на българската разговорна реч (една все още недостатъчно проучена облас в българската лингвистика).

1.2. В изследванията си Р. Цонев обръща голямо внимание на значенията на специфичните термини (характерни за разговорния синтаксис) и си служи умело със съвременната синтактична терминология (*монологична, диалогична и полилогична реч, реплика, изказ (изказване), синтактична конструкция, пряко и непряко устно речево общуване, речева (комуникативна) ситуация, комуникант* и др.).

1.3. В трудовете на кандидата са посочени типичните особености на разговорната реч, по които тя се отличава от писмената стандартна норма (неофициалност, богата експресивност, силно изразена субективност, зависимост от ситуацията, непринуденост,

липса на етикетна скованост, преобладаваща битова тематичност, недостатъчна подготвеност на изказването и др.).

1.4. Разгледани са основните черти на разговорния синтаксис, по които той се различава от синтаксиса на книжовния език (многобройните повторения, прекъсванията в изказването на комуниканта поради субективни или обективни причини, непълните (елиптични) конструкции, недовършените реплики, изказите с добавена нова информация от говорещия или от неговия събеседник, спонтанното връщане към нещо, вече спомената и др.).

1.5. Систематизирани са своеобразните синтактични конструкции, които по убедителен начин доказват различието между разговорната реч и допълнително обработваната писмена форма на българския книжовен език: *елиптични конструкции* (конструкции с елидирано сказуемо; конструкции с изпадане на подлога; безлични изкази; изкази с обобщен подлог; изказвания с неопределен подлог; конструкции с елидирани второстепенни елементи; конструкции с изпускане на съюза *да* пред модалния глагол *мога*), повторителни конструкции (механични повторителни конструкции; пролептични повторителни конструкции; повторения с добавяне на нов елемент; повторения, в които един от синтактичните елементи на изказването бива заменян с подобен; хезитационни повторения за печелене на време; рамкови конструкции; повторения за интензификация на някакво действие, качество или количество; повторения, употребени с цел редуциране на изказването; глаголно-отрицателни повторения, с които се изразява несигурно твърдение; повторителни конструкции с пейоративна функция), *анаколути, хипербати, стимулни реплики, реконструкции* и др.

1.6. Засегнат е проблемът за актуалния (емфатичен) словоред на синтаксиса на разговорната реч и наличието на повече ремо-темни изказвания в него за разлика от неутралния и предимно темо-ремен книжовен словоред.

1.7. Подробно са представени съчинителните разговорни съюзи и сложните синтактични отношения, които те изразяват.

1.8. Широката и разнообразната употреба на съчинителните разговорни съюзни връзки е илюстрирана с множество примери не само от разговорната реч, но и от българските диалекти от цялата езикова територия, както и от художествените произведения на българските писатели.

1.9. Анализиран е нееднородният (славянски, ориенталски, балкански) произход на разговорните конектори, маркирани в лексикографските източници и синтактоложката литература като разговорни. Изследвана е ролята им и конкуренцията между тях в българската разговорна реч, както и в други езици на Балканите – гръцки и турски.

1.10. Много ценни са направените от автора изводи: за конкуренцията между съчинителните съюзи *та, па, ама, ами, пък, ту-ту, хем-хем* и *я-я* в непринудената комуникация, в която изпълняват предимно синтактични задачи, изразяват еднакви или сходни синтактични отношения и в редица случаи формалното заместване на един съюз с друг не води до съществена промяна в смисъла на изказването; за смесването на паратактичните и хипотактичните отношения в устната комуникация, което провокира използването на съчинителните разговорни съюзи като подчинителни и появата на асиндетични безсъюзни конструкции, при които комуникантите трябва да променят формалния строеж на изказа, за да възстановят точния му смисъл.

2. Авторът на разгледаните дотук трудове – д-р Цонев – е посветил и една съществена част от изследванията си на диалектния синтаксис. В статията „Мястото на отрицателната частица *не* и на кратките местоименни форми край сказуемото в проста глаголна форма в българските говори“ той очертава три големи диалектни области: източна (със словоред не+местоимение+глагол, който е от по-нов тип), централна (със словоред местоимение+не+глагол, който е от архаичен тип) и западна (със словоред като от източния ареал от по-нов книжовен тип). Най-важната констатация на автора е свързана с потвърждаването на единството на българския език и българските диалекти.

3. Цонев има интересни наблюдения в областта на *морфологията*: той определя появата на нова, четвърта сравнителна степен в говора на българските младежи, която изразява притежанието на дадено качество на най-високо ниво (над позитива, компаратива и суперлатива); *лексикологията*: универбизацията с помощта на суфикси – начин за образуването на нови думи и обогатяване на лексиката ни; *ономастиката*: изследва словообразователните особености на блягоевградските прякори и др. Тези трудове свидетелстват за многостранните научни интереси на кандидата, обърнат изцяло към проблемите на съвременния български език.

IV. Заключение

Всички изнесени тук данни, които свидетелстват за голяма по обем и с високо качество научно-изследователска, преподавателска и административна дейност, ми дават основание да предложа и гласувам с убеждение гл. ас. д-р **Радослав Михайлов Цонев да заеме длъжността „доцент“** по направление 2.1. Филология (Български език – синтаксис) в Катедрата по български език към Филологическия факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски“.

София,

29. 10. 2016 г.

/проф. д-р Анна Чолева-Димитрова/